

PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ ІЗ РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ

Лариса Кузнецова¹
Людмила Долженко²

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-126-8-14>

Попри те що методологія та менеджмент психіатричної допомоги дітям у нашій країні відстають від світового рівня, позитивні зрушення у сфері діагностики та лікування розладів загального розвитку (розладів аутистичного спектра) за останні десять років є значущими.

Сучасний етап розвитку теорії і практики корекційної педагогіки та психології характеризується посиленою увагою до поглибленого вивчення особливостей психічного розвитку аномальних дітей, їх когнітивних можливостей, до виявлення особливостей формування у них пізнавальних, психічних функцій, соціальних відносин, розвитку емоційно-вольової сфери, комунікативної поведінки, що має велике науково-практичне значення.

Корекційна робота з дітьми, які мають спектр аутистичних порушень дуже складна і потребує глибокого вивчення, пояснення особливостей їхнього психічного розвитку, розробки технологій корекційно-виховного впливу на процес їх соціалізації, суттєво ускладнений численними комбінаціями специфічних характеристик дизонтогенезу [1].

Аутизм – розлад, що виникає внаслідок порушення розвитку головного мозку і характеризується значними недоліками у формуванні соціальних і комунікативних навичок, вираженим і всебічним дефіцитом соціальної взаємодії і спілкування, а також обмеженими інтересами і повторюваними діями. Всі зазначені ознаки починають проявлятися у віці до трьох років [3].

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), 1 дитина зі 160 страждає розладом аутистичного спектру. В Україні зареєстровано понад 7 тисяч таких дітей (7491 – статистика на 2017 р.). Насправді, практично всі представники громадських організацій говорять про те, що реальні цифри в рази вище. Відсутність системи діагностування не

---

¹ Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

² Національний університет фізичного виховання і спорту України, Україна

дозволяє вести адекватну статистику дітей з аутизмом в Україні. У своїй статистиці МОЗ враховує тільки тих, хто звернувся за допомогою. В основному це діти, і тільки за останній рік приріст дітей з таким діагнозом становив близько 25% [1].

У процесі навчання учнів молодшого шкільного віку з аутизмом необхідно дотримуватись певних правил: пропонувати навчальний матеріал відповідно до індивідуальних особливостей сприйняття дитини з аутизмом (виконання вправ за допомогою дорослого, по наслідуванню дорослому, по інструкції і показу); дотримуватися правила «від дорослого до дитини»; дотримуватися правила «від простого до складного»: починати з простих рухів в просторі тіла і поступово переходити до рухів зовнішнього просторового поля, таким чином поступово ускладнюючи рухи і домагаючись автоматизації базових рухів; дотримуватися цефалокаудального закону, сутність якого полягає в тому, що розвиток рухів в онтогенезі відбувається від голови до ніг: спочатку дитина освоює контроль за м'язами шиї, рук, потім – спини і ніг; дотримуватися проксимодістального закону: розвиток йде в бік від тулуба до кінцівок, від ближніх частин кінцівок до далеких; послідовний освоєння дитиною різних рівнів простору – нижнього (лежачи на спині, на животі), середнього (сидячи), верхнього (стоячи); відносити ступінь надання допомоги з тим ступенем розвитку, на якій в даний момент знаходиться дитина. Зокрема, вправи можуть виконуватися дитиною пасивно або пасивно-активно, спочатку з максимальною допомогою, а надалі з поступовою мінімізацією допомоги і стимуляцією самостійного виконання руху [2].

У загальній системі корекційно-педагогічної роботи з аутистичними дітьми певне місце займають рухливі ігри. Вони виступають ефективним засобом виховання, навчання, корекції і розвитку дитини з певними психічними розладами. Граючи з дитиною-аутистом, необхідно враховувати ряд аспектів.

Ігри повинні нести імітаційний характер, бути зрозумілими для сприйняття дитини, розвивати мілку і крупну моторику, бути пізнавальними, із соціальними відносинами та спілкуванням. Не забуваємо і про фізичний розвиток особливих дітей. Така дитина може не відразу включитися в гру, тим більше, якщо інші учасники відрізняються від нього, і в цьому випадку потрібно просто дати якийсь час на адаптацію, розуміння правил і умов рухливої гри. Рекомендуються такі ігри, як: «Половання на тигрів», «Покажи ніс», «Покажи по-різному», «Сонячний зайчик», «До своїх прапорців», «Слоник», «Вовк и кози», «Голуби», «Веселі пташки», «Зайчата», «Ворони», «Лисиця и курчатко», «Спіймай комара», «Квіти и вітер»,

«Коники», «Ведмежата», «Підніми предмет ногами», «Пробіжи крізь обруч!», «Швидкий автомобіль», «Карлики и велетні», «Дзвіночки», тощо.

Всі ігри об'єднані однією метою – навчити дитину контактувати з іншими дітьми, грати в колективі, відчувати себе бажаною і потрібною.

Рухливі ігри в першу чергу спрямовані на фізичне виховання учнів молодших класів з аутистичними порушеннями, на розвиток рухів, загальне оздоровлення, корекцію недоліків фізичного розвитку. Важливо й те, що рухливі ігри сприяють формуванню і розвитку особистісних якостей дітей: інтересу до навколишнього середовища, позитивному відношенню до товаришів, партнерства, вміння діяти в колективі, наполегливості, прагнення до досягнення успіху, цілеспрямованості, кмітливості, організованості, дисциплінованості, сміливості, довільної уваги, вміння долати посильні труднощі, контролювати свої дії [4].

Поєднуючи фізичні вправи, емоційну складову настрою і розумове навантаження під час проведення різноманітних рухливих ігор, ми наближаємо дітей з аутистичними порушеннями до природних умов життя, засвоєння елементів соціальних навичок і взаємин, сприяємо розвитку особистості дитини в цілому.

References:

1. «Rebenok s budushchim» – informatsiya fond pomoshchi detyam s sindromom autizma. Available at: <https://cwf.com.ua/igor-marczenkovskij-specjalizovana-dityacha-psihiatrichna-dopomoga-stae-mensh-dostupnoyu/>
2. Shipitsina L.M. (2001) Detskiy autizm. Khrestomatiya. Uchebnoye posobiye dlya studentov vysshikh i srednikh pedagogicheskikh, psikhologicheskikh i meditsinskikh uchebnykh zavedeniy. Izdaniye 2-ye, pererabotannoye i dopolnennoye / sost. L.M. Shipitsina – SPb.: Didaktika plus, 365 p.
3. Shul'zhenko D.I., Andreyeva N.S. (2011) Korrektsionnyy razvitiye autichnogo rebenka (kniga dlya roditeley i pedagogov) / D.I. Shul'zhenko, N.S. Andreyeva. – M., 344 p.
4. Yanushko Ye.A. (2004) Iгры s autichnym rebenkom. Ustanovleniye kontakta, sposoby vzaimodeystviya, razvitiye rechi, psikhoterapiya / Ye.A. Yanushko. – M.: Terovipf, 136 p.